

Lapsen oikeuksiin kiinnitettävä enemmän huomiota kriminaalipolitiikassa

Elsa Saarikkomäki

Elsa.saarikkomaki@utu.fi

Julkaistu: <https://rikosentorjunta.fi/-/haaste-3-21-paakirjoitus>

Lapsilla on oikeus suojeluun väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Heillä on oikeus turvalliseen elämään ja sen pettäessä saada yhteiskunnalta apua ja tukea. Näistä muistuttaa YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Turvallista elämää on viime aikoina haastanut koronapandemia, pakolaisuus ja alaikäisten nuorten vakava väkivalta. Erilaisten kriisien keskellä ei kuitenkaan aina huomata kääntää katsetta siihen, miten ne vaikuttavat lapsiin ja miltä asiat näyttävät heidän näkökulmastansa. Aihe herättää monia kysymyksiä myös kriminaalipolitiikan kannalta.

On tärkeää taata alaikäisille rikoksen uhrille riittävä ja ikätasoinen tuki ja suojelu. Erityisen tärkeää on huolehtia tuesta, jos tekijänä on oma vanhempi, huoltaja, sisarus, koulutoveri, seurustelukumppani, opettaja tai muu taho, jonka tulisi olla luotettava taho lapsen elämässä. Miten ylipäänsä tuoda esiin näitä piilossa olevia ilmiöitä? Huomiota on kiinnitettävä myös siihen, kuinka turvaamme alaikäisten rikoksista epäiltyjen oikeuksia sekä lapsiystävällistä rikosprosessia. Entä miten lapsen oikeudet ja etu toteutuu, kun vanhempi on vankilassa? Kysymykset perhesiteistä pitäisi nousta myös keskeiseksi, kun tarkastellaan turvapaikanhakijalapsien etujen ja oikeuksien toteutumista. Teemanumerossa tarkastellaan lapsen asemaa ja oikeuksia rikoksen uhrina, tekijänä turvapaikanhakijana tai kun vanhempi on vankilassa. Lisäksi pureudutaan rikosuhrikokemuksiin ja nuorten tekemään väkivaltaan.

Nuoriin kohdistuva väkivalta, henkirikokset sekä huoli nuorisosta on puhuttanut mediassa koronapandemia-aikana. Vakavan väkivallan osalta on havaittu lisääntymistä, vaikka nuorten rikollisuus ja väkivalta on pitkällä aikavälillä vähentynyt. Avoimina kysymyksinä on vielä, mikä vaikutus on koronapandemialla ja rajoituksilla, jotka ovat vaikuttaneet monin tavoin lasten ja nuorten elämään, ja vähentäneet sosiaalista kontrollia. Koronapandemia-ajan seurauksiin pitäisi jaksaa kiinnittää huomiota. Toisaalta keskusteluun, joka paikantuu usein eri sektoreille, tarvittaisiin kokonaisvaltaista ymmärtämistä lasten ja nuorten elämästä heidän näkökulmistansa.

Lapsen oikeuksien sopimuksessa on korostettu lasten etua ja heidän omien näkemyksien huomiointia. Monia keskusteluja ja päätöksentekoa dominoi silti aikuisten ääni, näkökulma, heidän huolensa ja pelkonsa. Huolipuhe kaventaa alaikäisten oikeuksia ja turvallisuutta, jos nuoret leimataan huolta aiheuttavaksi ja pelottavaksi ryhmäksi, jolloin heidän ongelmansa saattavat jäädä varjoon. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten on vaikea kertoa ja saada apua myös esimerkiksi tilanteissa, joissa aikuiset tai viranomaiset ovat kaltoin kohdelleet heitä. Nuoret ovat kertoneet, että heidän kokemuksiansa vähätellään tai ei uskota.

Olisiko aika pysähtyä kuuntelemaan lasten ja nuorten huolia, pelkoja ja turvattomuuden kokemuksia ja sitä, mistä turvallinen elämä heidän näkökulmastaan voisi koostua. Lapsiasiavaltuutettu **Elina Pekkarinen** muistuttaa, että lasten ääntä pitää kuunnella kriminaalipolitiikassakin. Tämä olisi myös viesti lapsille ja nuorille, että heidän ongelmiinsa suhtaudutaan vakavasti.